

séges, — s a korábbi megszüntetés folytán a védettség alól felszabadult ingókra is állanak. Ha a felosztási-tervezet szerint valamely hitelezőre 1 pengőnél kisebb összeg jut, ennek kiutalását mindazideig ei kell halasztani, amíg a hitelezőt illető összeg egy pengőt el nem ér. Ha azonban jelentkezik érte, az 1 pengőnél kisebb összeg is kiadandó. Életbe lépett 1934. dec. 16-ikán.

H. L.

JOGGYAKORLAT.

Az 1934. évi bírói gyakorlat alap gondolatai. Lapunk ezen a helyen hónapról-hónapra beszámolt a bírói gyakorlatról, amint annak anyaga lapzárlattól lapzárlatig a szerkesztőség elé került. Az évforduló alkalmával messzebbre nézünk vissza: egy esztendő bírói ítéletei felett tartunk seregszemlét. Ennek a visszapillantásnak nem lehet az a célja, hogy egy havi anyag helyére egy évi materiát zsufoljon össze; kénytelen megelégedni a legkiemelkedőbbjével, a szoros értelemben vett leading case-ekkel.

Sok mindent látni meg az egy év alatt átnézett döntések ügyszámaiból is. Az év elején regisztrált döntések közül számosnak 1932-es iktatószáma volt, sőt 1931-es is akadt, az évvégi esetek már mind 1933-ban, sőt nagyon sok 1934-ben került fel a Kúriára, amely néhány éve még ritka kivételektől eltekintve még két évvel azelőtt hozzá felterjesztett perekről ítélt. A perek és pedig különösen a Kúria bíraskodását igénylő nagyobb perek száma és vele együtt a bíró munkája, az ügyvéd kenyérkeresete csökken. De még a följajstromszámok előtti római számok is nyújtanak tanulságokat. Az örökjogi tanácsnak ideje marad új jogterületek feldolgozására — kiveszőben vannak a nagy hagyatékok, ami akad, abból is több intéződik el egyességgel, mint perrel. De ugyanoly jellegetes a munkaügyi perek számának emelkedése — a még mindig tartó leépítési hullám csap fel a Kúriára. Érdekes a nagyobb számban előforduló jogviták természete is: a kártérítési perek szaporodása nem annyira a kártételek számának emelkedésére vezethető vissza, hanem arra, hogy a viszonyok rosszabbodása folytán nagyobb mértékben igyekszik egyik fél a másikra hárítani az őt ért veszteségeket; az igazgatósági tagok elleni felelősségi perek sokszor, az inzolvenciába jutott részvénytársaságok egykori hitelezőinek és részvényeseinek ugyancsak a nehéz viszonyok nyomozható súlya által előidézett bűnbak-keresései; a versenyerek szaporodása a kereskedelmi verseny élesebbé válásával függ össze, ami megint csak a rossz üzletmenet következménye. A külföldi vonatkozású perek számának csökkenése természetes következménye a külfölddel való forgalmat megkötő szabályainknak. Végül teljessé teszi ezt a kissé sötét képet azoknak a családjogi jogvitáknak a megemlítése, amelyek abból keletkeznek, hogy a férj nem tud annyit keresni, amiből magát és családját el tudja tartani. Reméljük azonban, hogy jövőre talán már kedvezőbb gazdasági életet tükrözhetnek vissza a bírói ítéletek is, mert hiszen ezek az ítéletek még oly időbeli történé-

seket dolgoznak fel, amelyek több évvel ezelőtről, a válság mélypontjának idejéből valók, abból az időből, amelyen érzésünk szerint mégis csak túlhaladtunk.

Hogy még mindig a külsőségeknél maradjunk: jellegzetes az elmúlt év judikaturájára a jogegységi döntvények nagy száma; ilyet a Kúria tizenegyet hozott, tehát több mint a hetedét a mintegy húsz év alatt keletkezett hetven jogegységi döntvénynek. Csak helyeselhető, hogy legfelsőbb bíróságaink fontosabb vitakérdéseket az írott jogforrásával vetekedő erejű döntvényekkel juttat nyugvópontra.

*

A Kúria döntései közül talán a *válságjogiakat* kísérte a jogkereső közönség legnagyobb érdeklődéssel. A gazdasági viszonyoknak a még többé vagy kevésbé normális időkben megkötött szerződések létrejötte óta beállott nagyarányú változásai egyre több esetben adtak okot a féleknek arra, hogy *gazdasági lehetetlenülésre* hivatkozzanak. Egyes jogvidékekre nézve a gyakorlat meglehetősen kialakult. *Bérleti*, valamint az 1400/1932. M. E. sz. rendelet alá nem tartozó, tehát nem mezőgazdasági *haszonbérleti szerződésekre* nézve, ha azok határozott időre szólnak, rendes felmondással meg nem szüntethetők, azokból jelentősebb idő van még hátra és általában véve fennforognak a gazdasági lehetetlenülés tényálladási elemei, amelyeket a Kúria a MTJ. 1150. §-ával egybehangzóan határoz meg; helye van a bér vagy haszonbérösszeg bírói megváltoztatásának, az esetek túlnyomó részében leszállításának, esetleg azonban felemelésének is. Ha a bérlőt életviszonyai egy helyhez kötik, pld. a kereskedőt, akinek vevőközönsége az üzlet helyéhez van szokva, a bíróság még a bér leszállítása árán is fenntartja a szerződést, amivel bevonul a magyar jogba a *propriété commerciale* gondolata. Ha a bíróság nem tesz teljes mértékben eleget a bér megváltoztatása iránti kérelemnek, az ezt kérő félnek a legközelebbi felmondási alkalomkor gyakorolható egyizbeni felmondási jogot ad. (3., 4., 5., 10.)*) A munkavállaló *életének tartamára szóló vagy határozott időre kötött szolgálati szerződések* a munkaadó részéről időelőtt felbonthatók, sőt a szolgálati vagy nyugdíjszerződés más lényeges rendelkezései is megváltoztathatók, ha más megoldási mód nincs; ez a jog azonban, ellentétben a fentemlített bérlési és haszonbérleti esetekkel, csak akkor gyakorolható, ha a jelenlegi állapot fenntartása a munkaadó gazdasági romlását vonná maga után. A Kúria azonban mindvégig az elvi megállapításoknál maradt és gazdasági lehetetlenülés fennforgását egyetlenegy esetben sem mondotta ki. (5., 6.) *Ingatlan adásvételi szerződéseknél*, amelyeknél a vételár hiteleztetett, a vevők gazdasági lehetetlenülésre hivatkozva a vételár leszállítását kérték. A Kúria egyizben hozott feloldó végzést, az összes többi esetekben a gazdasági lehetetlenülés megállapítása elől elzárkózott. (5., 6., 9.)

*) A zárjelben levő számok 1934. évi folyamunk azon számait jelentik, amelyekben az illető kérdésre vonatkozó joggyakorlatot „A judikatura kiemelkedő döntései” c. rovatunk bővebben ismertette.

A Kúria átvette a MTJ. 1150. §-ának azt az intézkedését, amely szerint gazdasági lehetetlenülés csak *kétoldalú szerződések*nél foroghat fenn. A Kúria azonban ebből az elméleti tételtől nem von le gyakorlati következményeket. Így leszállítja a *köteles részt*, mérsékli az *égi vagyont*, a *közszerzeményt*, a *kötelesrészt* sértő ajándéknak a szükségörökös javára megterítendő értékét, mérsékli mindezekben a jogviszonyokban a valorizációs kulcsot, — anélkül, hogy mindezt a gazdasági lehetetlenülésre való hivatkozással tenné; holott nyilvánvalóan az alapgondolat ugyanaz: a hagyaték megnyílása óta különösen az ingatlanok és mezőgazdasági termények árában bekövetkezett változások indították a Kúriát a fenti jogcímekből normálisan folyó kötelezettségek oly módosítására, amelyet a Kúria máskülönben csak a gazdasági lehetetlenülésre hivatkozással alkalmazna (5., 6.) Férjnek járó apanage, házasságon kívüli nemi viszony felbontása alkalmával kikötött járadéknak gazdasági lehetetlenülés címén való leszállítását a Kúria viszont megtagadja, mivel ennek csak a Pp. 413. §-a alapján volna helye, gazdasági lehetetlenülés címén azonban nem, mivel ez nem kétoldalú szerződés. (8.) Legújabban (P. III. 617/1934.) a Kúria már nem ragaszkodik mereven ehhez az állásponthez és belebocsátkozik a rendkívüli viszonyokra való utalással a leszállítási kérelem érdemébe annak dacára, hogy a felek a Pp. 413. §-ának alkalmazását kizárták, amely kikötés egyébként érvényes.

*

A válságjog egy további közérdekű fejezete: a *font és dollárvalorizáció* kérdése. A Kúria, nagyon helyesen, felismeri, hogy az infláció alatt sokszorososan pörüljárt hitelezők fontot és dollárt nem szerencsejáték kedvéért, nem valutaspekuláció okából, hanem abból a Kúria által is méltányolt okból kötöttek ki, hogy követelésük belső értékét megtartsák. Ennélfogva a Kúria mindenütt valorizálja a fontot és dollárt, ahol a felek akarata szerint ez a kikötés a követelés értékállandságát kívánta biztosítani; tehát nemcsak akkor valorizál, ha aranydollár, vagy aranyfont van kikötve, hanem valorizál pl. effektivitási kikötés dacára is. (5., 6., 7., 8.) A valorizáció azonban a jelzálogjogra csak akkor terjed ki, ha aranydollár, aranyfont, vagy pedig — a Pk. V. 167/1934. számú végzés szerint — oly esedékség árfolyama van bekebelezve, amelynek időpontja még az illető valuták teljesértékűségének idejére esett. (7., 8.).

*

A *jogban való tévedést* a Kúria mentesítőnek tekinti több olyan esetben, midőn a tévedőt tapasztalatlansága és járatlansága indította valamely cselekmény megtételére vagy pedig ennek a tapasztalatlanságnak és járatlanságnak tudható be valamely jogfenntartó cselekmény el nem végzése. (2., 8.) A méltányosság és a jogbizonyosság szempontjai kerülnek ilyenkor szembe és indokolják az ily esetek igen óvatos elbírálását.

*

A *jegyszegés* magánjogi következményei három csoportba oszthatók. A HT. 3. §-a reprezentálja az egyiket; a jegyszegő

azonban ezen túlmenőleg az általános magánjog alapján is felelős, amely felelősség — és ezt tekinthetjük harmadik csoportnak — egészen az erkölcsi kár megtérítéséig is felfokozódhatik. (4., 8.)

*

A bontóperi döntések közül aránylag sok tárgyalja a *férjnek feleségével szemben fennálló tartási kötelezettségét*. Ha a férj a gazdasági viszonyok sanyarúsága miatt nem képes eltartani feleségét, ez nem tekinthető a házastársi köteleességek vétkes megszegésének; viszont a férj köteles mindent elkövetni abban az irányban, hogy kötelezettségeinek eleget tehesen és szakmájába nem vágó nehéz munkát is vállalnia kell. A feleség is köteles alkalmazkodni a megváltozott életviszonyokhoz és be kell érnie egy albrélti szobával is. Egyébként a Kúria bontóperi gyakorlata az elmúlt évben nem produkálta a culpae compensatio-nak azokat az eseteit, amelyek a korábbi években számos vitára adtak alkalmat. (3., 4., 5., 8.)

*

Az ingó dologjog köréből mindenekelőtt a 66. sz. JED. érdemel megemlítést, amely az *autógarázsnak* — gépkocsiszállásnak — a *bérbeadó törvényes zálogjogát* adja meg. *Ingó módjára lefoglalhatónak* minősíti a Kúria a *még nem esedékes házbért*. (2., 4.)

*

A jelzálogtörvénynek a *telekkönyvi rangsorra* vonatkozó szabályai képezték a tárgyat több érdekes döntésnek. Végrehajtási és költségbiztosítéki jelzálogjog átalakítható keretbiztosítéki jelzálogjoggá. Keretbiztosítéki jelzálogjog nem létesíthető a hitelező bármely néven nevezendő követelésének biztosítására. A ranghellyel való rendelkezés joga lefoglalhatatlan. (8., 9., 10.) A kielégítésnél való *törvényes elsőbbséget* a Kúria nem egészen aggálytalanul terjeszti ki bizonyos *közüzemi járandóságokra*, mint pl. vízdíjra, csatornázási járulékra. (8., 9.)

Számos vitakérdés merül fel avval kapcsolatban, mikor köteles a *telekkönyvi jogot szerezni kívánó fél* a betétlen kívül *megnézni a telekkönyvi irattárat* és még az is vitás, vajjon erre csak valamely aggályos bejegyzés előzményeinek kutatása végett vagy pedig enélkül is köteles. Még a telekkönyvbe bekerült jogosult is jól teszi, hogy legalább három évenként utána néz, nem befolyásolja-e valamely tévesen keresztülvitt telekkönyvi bejegyzés, vagy neki nem kézbesített végzés károsan az ő jogi helyzetét. (1., 9., 10.)

*

Az ügyleti kötelmek köréből kevés az, ami ehelyütt regisztrálásra érdemes. Megemlítendő mindenestre a *Kauf bricht Miete* elvét döntvényerőre emelő 64. JED.; csak helyeselni lehet, hogy a Kúria nem ró a vevőre túlzott érdeklődési kötelezettséget és fenntartotta a nagyobb jogbiztonságot nyújtó klaszszikus jogtételt.

A *kiskorú* védelme nem terjed odáig, hogy a törvény a

meg nem tett *valorizációs jogfenntartást* az ő javára *suppleálja.* (68. JED.)

*

Nagyszámú ítélet foglalkozott a szerződésen kívüli kötelekkel. A 62. JED. az *ex lege* járó *kamattfizetési kötelezettség* eseteinek számát szaporította, kiterjesztvén azt a bírói ítéletben vagy egységben megállapított *perköltésre*.

Az *ügyvéd* jogi helyzetét megnehezíti a joggyakorlat: megfosztja őt *megtartási jogától* rendeltetéses jószágokra nézve; *kártérítési felelősségét* fennforgónak mondja ki oly személyekkel szemben is, akik nem megbízói, mint azt legújabban a P. VI. 2202/1934. sz. ítélet is kimondja. (2., 10.)

A vétkességből és az objektív felelősségből származó kártérítési kötelezettséghez harmadik csoport gyanánt szegődnek a *véllen károkozásért való felelősség* egyre nagyobb számban megállapított esetei. (4., 7.)

A bírói gyakorlatban sokszor szerepelnek az *állam magánjogi helyzetével* kapcsolatos problémák. A jogállam önmagára is kiterjeszti a törvény előtti egyenlőséget. Az elmúlt év joggyakorlata erre számos példát nyújt. A joggyakorlat *feladni* látszik az *altruista állami üzemek*, pl. kórházak felelősségmentességét; egyre tágabban fogalmazza az *államnak közegeiért való felelősségét*. Bár nem egészen ide tartozik, mégis itt említem meg, hogy a „kincstári pergátlók” körül vitás volt az idén a gyakorlat. Kívánatos lenne, ha az állammal szemben is egyre több esetben állapítanák meg bíróságaink a maguk hatáskörét, lévén a bírói út a legmegnyugtatóbb módja magánjogi viták elintézésének. (3., 4., 5., 10.)

Az *eszmei kár*, amely két évtizede még merőben elméleti fogalom volt, egyre több esetben foglalkoztatja bíróságainkat. A gyakorlat mindenesetre súlyosabb feltételekhez köti, mint az anyagi kártérítést. Szükséges hozzá szándék vagy súlyos gondatlanság, szükséges hozzá az, hogy annak megítélését a méltányosság is megkívánja, végül testi sértésnél a sérülésnek eltorzulást okozó volta. Emellett azonban megállapított a Kúria eszmei kárt jegyszegésnél, valamint annak javára, akit a csendőrijárór alpnélkül kísért végig a város főuccáján. (2., 6., 7., 8.)

Az év során hozott jogegységi döntvények közül kártérítési kérdésekkel kettő foglalkozik. A 65. JED. a baleseti kártérítés tárgyául ismeri fel a károsultnak a baleset folytán elmaradt *automatikus előlépés* folytán kijáró jövedelemtöbbletét. A 70. JED. a *tárgyi felelősség* keretében is figyelembe veendőnek tekinti a *sérült nem kizárólagos önhibáját*.

*

A 69. JED. az *özvegyet* — bizonyos kivételektől eltekintve — már a *keresetindítástól* kezdődőleg kötelezi a *haszonélvezetéről mentesített örökségi jutalék hasznainak kiadására*, holott ez az eddigi gyakorlat szerint csak az ítélelhozataltól kezdve volt kötelessége. Az eddigi gyakorlat jutalmat adott az özvegy esetleg rosszhiszemű perhúzásának.

*

Az igazgatósági tag felelőssége körében vitás volt és nem is dőlt el egyöntetűen az a kérdés, vajjon minden igazgatósági tag felelős-e a társaság valamennyi jogcselekményéből eredő jogkövetkezményekért, vagy ezért csak azok az igazgatósági tagok felelnek, akik a folyó ügyek intézésével foglalkoznak, míg a többiek csak az ügyvezetés irányításában és ellenőrzésében tartoznak részt venni, különösen pedig tartoznak arra ügyelni, hogy a társaság ne mulassza el az alaptőke felének elvesztése vagy a csődnyitás előfeltételeinek beállása esetére előírt teendőket. (1., 4., 5.)

*

A *szolgálati szerződést* a megbízási és vállalkozási szerződés egyes típusaitól, pl. az ügynöki szerződéstől az a körülmény határolja el, alakult-e ki *függőségi viszony* munkaadó és munkavállaló között. (6., 9.) A munkaadó túlhatalmával szemben védelmet nyújt a Kúria, midőn a szolgálati szerződésnek *határozott időre szóló ismételt meghosszabbítását* mint valójában határozatlan időre szóló szolgálati szerződést tekintette, vagy a felmondást röviddel megelőző és a munkavállaló téves feltevéseit kihasználó *fizetésleszállítást* sem tekintette olyannak, amely alkalmas volna a munkavállalónak a csorbíthatlan összeget alapul vevő igényeinek megrövidítésére. Minden szempontból vitás volt a nyugdíjjogosultság elérését röviddel megelőző felmondások érvényessége. Vitatható, helyes-e az az álláspont, amely ily felbontások jogosságát csak különleges körülmények fennfordulása esetében tekinti vita nélkülinek. (3., 9.)

*

A 60. és 61. JED. a *folytatólagos biztosítási díjak* megfizetésére felhívó levél elküldetését harminc napos határidőhöz kötik. Ezek a döntések erős vitára adtak alkalmat.

*

A *tisztességtelen verseny* joganyagának körében hozott ítéletek a generális klauzula talán kissé túlszigorú értelmezéséről tesznek tanúságot. Általánosságban tartott kijelentések, amelyeket a mindennapi élet sem vesz százszázalékig komolyan, még nem tekinthetők a versenytörvénybe ütközőknek. (6., 8., 10.)

*

Az eljárásjogi judikatúra bőséges anyagából a 63. JED. megemlézésére kell szorítkoznunk, amely bírói kognícióra bizza, vajjon az *előkészítést elmulasztó fél* nyomban vagy pedig csak a véghatározatban marasztalendő-e az okozott költségekben.

Dr. Vági József.